

LUNDS
UNIVERSITET

Formueretlige ligheder og forskelle

PATRIK LINDSKOUG & GESKE LOVMAND HVID

Historisk bakgrund

- 1800-talet: Skandinavismen
- Samarbetets inledning – studentmöten i København
- Rättshistorisk likhet – lagar, men ingen ”civilbok” (jfr. kontinenten)
- Målet
 - skapa en utbredd skandinavisk rätt
 - Nyttja varandras lösningar vid den fortsatta förmögenhetsrättsliga utvecklingen
 - Gemensamma lagar => gemensam litteratur
- Gemensam utveckling: Avtalslag, Köplag, Kommissionslag, Skuldebrevslag, Växellag m.fl.
- Fortsatt nära samarbete på flera områden, t.ex. insolvensrätt (problematiske) och immaterialrätt
- Idag: främst nätverk – forskare, politiker, domare, advokater m.fl.

Fællesnordisk formueret

- HR! Nordisk ret eksisterer ikke som sådan, men...
- ”Helheden” – se internationale komparativretlige kommentarer
- Lære af hinanden. Fælles – forskellig / forskellig – fælles
- Anvende de øvrige nordiske landes retskilder i tvivlsspørgsmål og fortolkning?
(NJA 2018 s. 19; NJA 2018 s. 301; NJA 2018 s. 653; prop. 1985/86:123 s. 35 f.)
- Eksempel: Da virksomhedspant blev indført i dansk ret. jf. Betænkning nr. 1459/2005.

Personrätt - omyndighet

- Reglerne om mindreåriges/underårigas handlingsevne: fællesnordisk samarbejde (Prop. 1924:53 s. 157)
- **Retsevne / handleevne. Rättskapacitet / rättslig handlingsförmåga**
- En person fødes med retsevne
- Handleevne er derimod evnen til ved egne handlinger at bestemme egne retsforhold
- **HR!** (dansk og svensk): personer får retsevne når vedkommende fylder 18 år.
- *Erhvervende retshandler*, som ikke forpligter den mindreårige, ligger uden for anvendelsesområdet af såvel lovbekendtgørelse 2021-05-28 nr. 1122 (værgemålslov) som föräldrabalken (1949:381)

Personrätt - omyndighet

- **Undtagelser:** mindreårige, som er **fyldt 15 år (dansk ret)** respektive **16 år (svensk ret)**, råder over, hvad vedkommende har **erhvervet ved eget arbejde**

- **9 kap. 3 § FB** Underårig äge själv råda över vad han genom eget arbete förvärvat efter det han fyllt sexton år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe.

- **VML § 42** Umyndige råder selv over,

1) hvad de har erhvervet ved eget arbejde, efter at de er fyldt 15 år, eller efter at de er frataget den retlige handleevne

[...]

Personrätt - omyndighet

- **Undtagelser: Gave, testamente etc.**
- **9 kap. 4 § FB** - Om en underårig har fått egendom genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring, pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande eller sparande i en sådan PEPP-produkt som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1238, under villkor att den underårige själv ska få råda över egendomen, ska 3 § andra stycket tillämpas också beträffande sådan egendom.

- **VML § 42** Umyndige råder selv over,

[...]

2) hvad de har fået til fri rådighed som gave eller som friarv ved testamente

[...]

Personrätt - omyndighet

- **Undtagelser: Umyndig driver virksomhed med tilladelse**
- **9 kap. 5 § FB** En underårig som driver rörelse med samtycke enligt 13 kap. 13 § eller 14 kap. 14 § andra stycket, får ingå sådana rättshandlingar som faller inom området för rörelsen.
- **VML § 43** Værgen for en umyndig, der er fyldt 15 år, kan med Familieretshusets godkendelse tillade, at denne på egen hånd udøver næring eller anden virksomhed.
- Stk. 2. En umyndig, der har tilladelse til at udøve næring eller virksomhed, kan på egen hånd indgå de retshandling, som falder inden for virksomhedens område

Personrätt - omyndighet

- **Familieretten og Familieretshuset**

- De familieretlige forløb om forældreansvar, skilsmisse, børnebidrag mv. starter alle i Familieretshuset (tidligere Statsforvaltningen). Hvis Familieretshuset ikke kan afgøre sagen, eller hvis du vælger at klage over Familieretshusets afgørelse i en sag, sender de sagen videre til familieretten under Danmarks Domstole.

- Familieretshuset åbnede 1. april 2019 og erstattede dermed Statsforvaltningen. Familieretshuset hører organisatorisk og budgetmæssigt under Social-, Bolig og Ældreministeriet. Det er Familieretshusets opgave at behandle sager, som handler om familien i bred forstand. På alle områder handler det om at finde de løsninger, der er bedst for hver enkelt familie.

- Familieretten har en lokal afdeling i hver enkelt retskreds og er en del af Danmarks Domstole under Justitsministeriet.

- Familieretten og Familieretshuset er altså to forskellige instanser, men der er etableret et overordnet samarbejde for at sikre, at du og din familie så vidt muligt oplever ét samlet forløb, hvis jeres sag overgår fra Familieretshuset til familieretten.

Værgemålsformer

- **VML § 5:** Der kan iværksættes værgemål for den, der på grund af **sindssygdom, herunder svær demens**, eller hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred er ude af stand til at varetage sine anliggender, hvis der er behov for det.
- Stk. 2. Der kan iværksættes værgemål for den, der på grund af sygdom eller stærkt svækket tilstand er **uegnet til at varetage sine økonomiske anliggender**, og som selv anmoder herom, hvis der er behov for det i stedet for samværgemål efter § 7.
- Stk. 3. **Værgemålet kan begrænses** til at angå økonomiske forhold, herunder bestemte aktiver eller anliggender. Det kan også begrænses til at angå personlige forhold, herunder bestemte personlige anliggender.
- Stk. 4. For så vidt ikke andet særlig er bestemt, handler værgeren på den pågældendes vegne i anliggender, der er omfattet af værgemålet.
- Stk. 5. **Personer, der er under værgemål efter denne bestemmelse, er myndige, medmindre de tillige er frataget handleevnen efter § 6**

Værgemålsformer

- Jfm. §§ 6 og 7
- **§ 6:** I forbindelse med **værgemål efter § 5, der omfatter økonomiske forhold**, kan den **retlige handleevne fratages**, hvis dette er **nødvendigt for at hindre**, at den pågældende udsætter sin formue, indkomst eller andre økonomiske interesser for **fare for at forringes væsentligt, eller for at hindre økonomisk udnyttelse**. Fratagelsen af den retlige handleevne kan begrænses til at angå bestemte aktiver eller anliggender
- **§ 7:** Der kan iværksættes samværgemål for den, der på grund **af uerfarenhed, svækket helbred** eller anden lignende tilstand har behov for hjælp til at administrere sin formue eller varetage andre økonomiske anliggender, og som selv anmoder herom.
- Stk. 2. Samværgemålet kan begrænses til at angå bestemte aktiver eller anliggender.
- Stk. 3. Samværeren og den pågældende handler i forening i anliggender, der er omfattet af værgemålet.
- Stk. 4. Personer, der er under værgemål efter denne bestemmelse, er myndige.
- Stk. 5. Reglerne i § 25, stk. 2, 2. og 3. pkt., §§ 26-30, § 32, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, og §§ 33-45 gælder ikke ved samværgemål

Personrätt - omyndighet

- Omyndigförklaring – upphävdes 1989!
 - Äldre tid: kvinnor (fram till 1920)
 - Person med psykisk sjukdom eller försvagad hälsa

- Numera:
 - God man
 - Förvaltare

Personrätt - omyndighet

- **God man**
- **11 kap. 1 § FB** Kan en förmyndare på grund av sjukdom eller av någon annan orsak inte utöva förmynderskapet eller blir förmyndaren enligt 10 kap. 17 § skild från utövningen av det, skall överförmyndaren förordna god man att i förmyndarens ställe vårda den underåriges angelägenheter.
- **11 kap. 4 § FB** Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

Personrätt - omyndighet

- God man
- **11 kap. 5 § FB** En rättshandling som en god man har företagit utanför sitt förordnande är inte bindande för den som förordnandet avser. En rättshandling som utan dennes samtycke företagits inom ramen för förordnandet är inte heller bindande för den som förordnandet avser, såvida inte denne på grund av sitt tillstånd varit ur stånd att ge uttryck för sin mening eller denna av annan orsak inte har kunnat inhämtas.
- **11 kap. 6 § FB** Om en rättshandling som en god man har företagit inte blir bindande enligt 5 §, är den gode mannen skyldig att ersätta godtroende tredje man skada som denne har tillfogats.

Personrätt - omyndighet

- **Förvaltare**
- **11 kap. 7 § FB** Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.
- Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Personrätt - omyndighet

- **Förvaltare**
- **11 kap. 8 § FB** Trots ett förvaltarförordnande enligt 7 § har den som avses med förordnandet rätt att själv
 1. sluta avtal om tjänst eller annat arbete,
[...]
- **11 kap. 9 § FB** Förvaltaren har inom ramen för förvaltaruppdraget ensam rådighet över den enskildes egendom och företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget.
- **11 kap. 11 § FB** Den enskilde är inte bunden av en rättshandling som en förvaltare har företagit utanför sitt förordnande. Förvaltaren är i sådant fall skyldig att ersätta godtroende tredje man skada som denne har tillfogats.

Umyndighet og ugyldighed

- Underårigs avtal (utan samtycke) är ogiltiga – en nullitet.
- Medkontrahenten bär ansvaret för att säkra att avtalspart är myndig och får ta konsekvensen om så inte är fallet.
- Huvudregeln är att vardera parten lämnar tillbaka vad som mottagits.
- Om part inte kan lämna tillbaka (pga. konsumtion eller liknande) är en underårig enbart skyldiga att betala ersättning för det som kommit denne till nytta.
- Annorlunda är det dock om den underårige falskeligen vilselett sin medkontrahent; då utgår ersättning i enlighet med det negativa kontraktsintresset. Var det ett brottsligt vilseledande gäller vanliga skadeståndregler.
- Værgemålslov §§ 44-45
- 9 kap. 6-7 §§ Föräldrabalken

Umyndighed og ugyldighed

- Underårigs avtal (utan samtycke) är ogiltiga – en nullitet.
- Medkontrahenten bär ansvaret för att säkra att avtalspart är myndig och får ta konsekvensen om så inte är fallet.
- Huvudregeln är att vardera parten lämnar tillbaka vad som mottagits.
- **Om part inte kan lämna tillbaka (pga. konsumtion eller liknande) är en underårig enbart skyldiga att betala ersättning för det som kommit denne till nytta. SV: Obehörig vinst? DK: Berigelsesprincippet**
- Annorlunda är det dock om den underårige falskeligen vilselett sin medkontrahent; då utgår ersättning i enlighet med det negativa kontraktsintresset. Var det ett brottsligt vilseledande gäller vanliga skadeståndregler.
- Værgemålslov §§ 44-45
- 9 kap. 6-7 §§ Föräldrabalken

Umyndighed og ugyldighed

- *SV: Obehörig vinst? DK: Berigelsesprincippet*
- *jfr. Konkursloven 75 §*
- § 75
- Omstødes en disposition eller en retsforfølgning efter §§ 64–71, skal den begunstigede fralægge sig den berigelse, han har vundet, dog ikke ud over boets tab. Har den begunstigede modtaget kontante penge, eller er andre formuegoder senere omsat i penge, påvirkes kravet mod den begunstigede ikke af den måde, hvorpå pengene er anvendt.

Umyndighed og ugyldighed

Umyndighed og ugyldighed

- I dansk ret findes en særlig undtagelsesregel, den såkaldte pengeregel.
- Pengereglen anvendes, når en mindreårig disponerer over penge, som tilhører den mindreårige, men som den mindreårige ikke har ret til at disponere over.
- I den situation giver dansk ret erhververen (ejendoms-)ret til pengene ved en godtroserhvervelse, forudsat at erhververen hverken indser eller bør indse, at medkontrahenten er mindreårig, og ikke har ret til at disponere over pengene.
- Pengereglen findes ikke explicit i svensk ret (se derimod RH 1988:82 Omyndigs rättshandling har ansetts giltig när förmyndarens samtycke har kunnat presumeras. Ebbas stövlar).

Umyndighed og ugyldighed

Værge (Forælder)

Barn

Successor
(3:e mand)

Rettigheds – og betalingsekstinktion efter gældsbrevsloven

SkbrL § 14, stk. 2 (SE):

”Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i **förvärvarens besittning**; finnes sedan att **överlåtarens var i konkurs** eller att han **ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet**, vare nye innehavaren **ändock ansedd för rätt borgenär**, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas”

Rettigheds – og betalingssekstinktion efter gældsbrevsloven

Gbl. § 14, stk. 1 (DK):

”Når et ihændeavgældsbrev er overdraget til eje eller pant af den, der sad inde med det, og erhververen har fået **gældsbrevet i hænde, hindrer det ikke hans ret, at overdrageren var umyndig eller manglede ret til at råde over gældsbrevet, medmindre erhververen vidste dette eller ikke har udvist den agtpågivenhed som forholdene krævede**”

Rettigheds – og betalingsekstinktion efter gældsbrevsloven

- Umyndighedsindsigelsen er ekstingibel ved anvendelse af den danske gældsbrevslov (jf. gbl. § 14).
- Ifølge svenske SkbrL. § 14 er umyndighedsindsigelsen en stærk (ikke ekstingibel) indsigelse (jf. gbl. § 17).
- Ligeledes ved betalingsekstinktion efter gbl./SkbrL § 19.

Forskelle i grundlæggende hensynsafvejninger

- Den grundlæggende idé: de nordiske lande skulle have en fælles gældslovslov
- Danmark og Sverige indtaget forskellige standpunkter
- Forskellene er forbundet med en forskydning i afvejningen mellem grundlæggende ejendomsretlige principper

Forskelle i grundlæggende hensynsafvejninger

Omsætningsinteressen

Beskytte den umyndige

Det fortsatte forskningsarbejde

- Kreditret, fordringsret (gældsbrevsloven)
- Købeloven (DK: "gamle" SE: "nye")
 - forskellige købstyper, reklamationsregler, ansvarsgrunde, erstatningsregler etc.
 - CISG: naboundtagelsen bygger på tanken om en fællesnordisk køberet – korrekt?
- Fast ejendom (obligationsretligt og tingsretligt)
- Tingsret, store forskelle, særligt ift. pant (tinglysningssystem) m.m.
- Konkursloven, omstødelse. Lignende bestemmelser. Forskellig anvendelse i retspraksis → implikationer ift. internationale aspekter (IP, konkurskonventionen)

Slutord om fællesnordisk formueret

- I går: Stærk fælles baggrund
- I dag: Forskelle er vokset frem, især pga. købelovene og forskellige aftaleretlige samt tingsretlige løsninger. Formueretlige principper? Ondtrosvurderinger. Forsigtighedsregler og risikofordelinger.
- I morgen: EU? En ny-gammel nordisk forbrødring?

LUNDS
UNIVERSITET